

Білий дим над площею Нейме

Після кількох років безвладдя парламент Лівану обрав президента. Чи зможе головнокомандувач стабілізувати повоєнну країну?

Після 27 місяців без президента й 12 невдалих спроб його обрати парламент Лівану нарешті вийшов з глухого кута. На 13-й сесії, яка відбулася 9 січня 2025 року, парламент 99 голосами обрав командувача збройних сил Джозефа Ауна, поклавши край застою, що з 2022 року паралізував ліванську політику. Аун не зміг набрати необхідну кількість голосів в першому турі, але після того, як спікер Набіх Беррі оголосив двогодинну перерву для дискусії між парламентськими блоками, вибори мали успіх.

Політичну систему Лівану можна характеризувати як консоціативну демократію, яка дозволяє розподіл влади між різними релігійними громадами. Ця система зводить нанівець риси справжньої демократії, такі як динаміка, що виникає завдяки наявності правлячої партії та чітко вираженої опозиції. Президентські вибори віддзеркалюють цю дисфункцію – це стало очевидно в минулі 27 місяців, коли політичні партії не могли погодити кандидатуру, рівновіддалену від всіх партій.

Вибори відбулися після підписання 27 листопада 2024 року угоди про припинення вогню між Ліваном і Ізраїлем, яка завершила вересневу війну. Наступного дня Беррі оголосив, що 13-й тур президентських виборів буде 9 січня і що сесія залишатиметься відкритою до обрання президента. Це рішення – ознака серйозних зрушень, які, ймовірно, спричинив внутрішній і зовнішній тиск у зв'язку з угодою про припинення вогню.

Зміна динаміки

Війна в вересні 2024 року змінила геополітичні розклади й значною мірою відбилася на внутрішньополітичному ландшафті Лівану. «Хезболла», традиційно домінантна сила в ліванській політиці, ослабла в очах як міжнародної спільноти, так і ліванських політичних

фракцій. Це вплинуло й на її союзників, зокрема на рух «Амаль», який очолює Беррі.

Схоже, що Беррі, головний союзник «Хезболли», відкрив сесію 9 січня під тиском угоди про припинення вогню, щоб обрати президента, якого підтримають США та Саудівська Аравія. При всій своїй важливості й своєчасності цей крок фактично демонструє слабкість Беррі і ставить під загрозу суверенітет Лівану.

Після того, як Беррі анонсував засідання 9 січня, Валід Джумблат, лідер дружньої громади і колишній лідер Прогресивної соціалістичної партії, став першим, хто підтримав кандидатуру Ауна в президенти. Потім командувач заручився підтримкою Саудівської Аравії, США, Франції, Єгипту і Катару – країн, які прагнуть покласти край війні й забезпечити стабільність повоєнного Лівану.

Ці вибори показали, що зовнішні чинники мають сильний вплив на ліванську політику, адже країна й досі в центрі регіональних і міжнародних протистоянь

Як командувач армії, Аун є відповідальним за виконання резолюції ООН 1701, і він в постійний прямій координації з американцями та саудитами. Це особливо актуально останнім часом, оскільки ці дві держави вважаються головними чинниками ліванської політики, з огляду на зниження впливу Ірану в регіоні та Лівані зокрема, а також падіння сирійського режиму. Посилення впливу США та Саудівської Аравії також проявляється в зростанні впливу місцевих партій, наближених до цих країн, після припинення вогню, а ще в формуванні блоку, від якого Аун став би кандидатом в президенти.

Акції Ауна після припинення вогню також зросли через зменшення впливу так званого шийтського дуету – руху «Амаль» і «Хезболли». В першому турі виборів «шийтський дует» був проти всіх. Християнський «Вільний патріотичний рух» колишнього президента Мішеля Ауна натомість проголосував за «суверенітет і конституцію», оскільки багато хто вважає обрання Ауна явним міжнародним і регіональним втручанням в ліванську політику. Коли Беррі оголосив перерву, двоє депутатів з «дуету» зустрілися з Ауном з метою досягти політичної домовленості, за якою вони б теж проголосували за нього. В другому турі було оголошено про обрання Джозефа Ауна – отже, він зміг умиротворити «шийтський дует» певними гарантіями, щоб отримати від них трохи голосів.

Ці вибори показали, що зовнішні чинники мають сильний вплив на ліванську політику, адже країна й досі в центрі регіональних і міжнародних протистоянь. Також стало очевидним поновлення інтересу арабських країн до Лівану після зменшення впливу Ірану в цій країні. Крім того, через економічну кризу Ліван залежить від зовнішньої допомоги. Ці зовнішні сили формують внутрішню політику Лівану через своїх ліванських союзників, що ставить під сумнів здатність країни залишатися незалежною від регіональних і міжнародних осей впливу.

Новий етап життя Лівану

Обрання нового президента Лівану після більш ніж двох років без лідера стало для змученої проблемами країни проблеском надії. Перед новим президентом стоять грандіозні завдання: відбудувати інфраструктуру та інституції, зруйновані війною і політичним вакуумом, відновити довіру до ліванської держави після революції 2019 року та зміцнити позицію Лівану в нестабільному регіоні.

В своїй першій промові президент Аун закликав ліванську армію бути єдиною збройною силою, непрямо поставивши під сумнів легітимність «Хезболли». Ця заява проливає світло на майбутнє самої «Хезболли» та її інтеграції в політичну систему. Таку позицію можна вважати сміливою, але поки незрозуміло, наскільки можливо втілити її в життя без підтримки з боку іноземних держав, зокрема США та Саудівської Аравії.

Обрання Ауна стало кінцем 27-місячного політичного застою, але водночас виявило вразливість країни та сильний вплив іноземних держав на внутрішні справи Лівану. Воно ознаменувало кінець ірансько-сирійського впливу й початок саудівсько-американського домінування, що означає ймовірне поновлення інвестицій з країн Перської затоки й дає надію на економічне відновлення. Але труднощі, з якими стикнеться новий ліванський уряд, величезні. Чи в змозі він їх подолати, буде видно пізніше.

Для того щоб цей уряд досяг успіху, треба збільшити міжнародну підтримку Лівану, яка допоможе зробити те, чим президент обіцяв зайнятися. ЄС, як і будь-який інший гравець на світовій арені, який має досвід реформування судової системи, підтримки незалежних ЗМІ і, головне, впровадження політики соціального захисту, повинен долучитися до допомоги чинному уряду в вирішенні проблем.

Хусейн аль- Муаллем

Хусейн аль-Муаллем (Hussein el Mouallem) – програмний менеджер в ліванському офісі Фонду ім. Фрідріха Еберта. Раніше працював дослідником економіки та політичних рухів в Американському університеті Бейрута.

